

स्वकालमिति पाठे स्वकालं स्वस्य मृत्युं आकस्मिकं ज्ञात्वा रोहिणीं लोहितवर्णां ॥ ५ ॥ बहुले इति च्छेदः संधिरार्थः ॥ ६ ॥ दिवं स्वर्गं शर्म ऐहिकं सुखं प्रयच्छत्विति शेषः जगती गौः पशवो जगतीति श्रुतेः एवमनेन मंत्रेण गोष्ठं प्रपद्य गत्वा मौनेन तत्र वासं कृत्वा द्वितीयेऽन्विगोप्रदानकाल एव वाचं विसृजेत् इदं गोप्रदानस्य पूर्वांगं व्रतं ॥ ७ ॥ समसख्योगा अनिवारयन् समव्रतः भूतलशायित्वदंशान् निवारकत्वादिगुणयुक्तः ॥ ८ ॥ उत्सृष्टः वृषवत्सो यया सार्धं सा उत्सृष्ट वृषवत्सेति गौडाः त्वया दात्रा प्रदेया त्रिदिवं च प्रतिपत्तव्यं गंतव्यं अर्थवादमंत्रोक्ता आशिषश्च तव भविष्यं तीतियोज्यं ॥ ९ ॥ आशिषमेवाह ऊर्जस्विन्य इति ऊर्जस्तु कार्तिकोत्साहबलेषु प्राणनेपि चेति मेदिनी बलवत्यः उत्साहवत्यो वा ऊर्जस्विन्यः ऊर्जमेधाः उपगतप्रज्ञाः यज्ञे अमृतस्य तत्साधनस्य हविषो गर्भं इव गर्भः क्षेत्रभूताः क्षितेः ऐश्वर्यस्य रोहः शश्वत्शाश्वतः क्षितेः द्विजातिमति सत्कृत्य श्वः कालमभिवेद्य च ॥ गोदानार्थं प्रयुंजीत रोहिणीं नियतव्रतः ॥ ५ ॥ आब्रह्मं च प्रयुंजीत समंगे बहुलेति च ॥ प्रविश्य च गवां मध्यमिमांशुतिमुदाहरेत् ॥ ६ ॥ गौर्मैमाता वृषभः पिता मे दिवं शर्म जगती मे प्रतिष्ठा ॥ प्रपद्यैवं शर्वरीमुष्य गोषु पुनर्वाणीमुत्सृजेद्गोप्रदाने ॥ ७ ॥ सतामेकां निशांगोभिः समसख्यः समव्रतः ॥ ऐकान्त्यगमनात्सद्यः कलुषा हि प्रमुच्यते ॥ ८ ॥ उत्सृष्ट वृषवत्सा हि प्रदेया सूर्यदर्शने ॥ त्रिदिवं प्रतिपत्तव्यमर्थवादाशिषस्तव ॥ ९ ॥ ऊर्जस्विन्य ऊर्जमेधाश्च यज्ञे गर्भो मृतस्य जगतोस्य प्रतिष्ठा ॥ क्षिते रोहः प्रवहः शश्वदेव प्राजापत्याः सर्वमित्यर्थवादाः ॥ १० ॥ गावो ममैनः प्रणुदंतु सौर्यास्तथा सौम्याः स्वर्गयानाय संतु ॥ आत्मानं मे मातृवच्चाश्रयंतु तथानुक्ताः संतु सर्वा शिषो मे ॥ ११ ॥ शोषोत्सर्गे कर्मभिर्देहमोक्षे सरस्वत्यः श्रेयसे संप्रवृत्ताः ॥ यूयं नित्यं सर्वपुण्योपवात्स्यां दिशध्वं मे गतिमिष्टां प्रसन्नाः ॥ १२ ॥ यावै यूयं सोहमद्यैव भावो युष्मान्दत्त्वा चाहमात्मप्रदाता ॥ मनश्च्युता मन एवोपपन्नाः संधुक्षध्वं सौम्यरूपो ग्ररूपाः ॥ १३ ॥ एवंतस्याग्रे पूर्वमर्धं वदेत गवां दाता विधिवत्पूर्वदृष्टः ॥ प्रतिब्रूयाच्छेषमर्धं द्विजातिः प्रतिगृह्णन्वै गोप्रदाने विधिज्ञः ॥ १४ ॥ गोप्रदानीति वक्तव्यमर्थवस्त्रवसुप्रदः ॥ ऊर्ध्वास्या भवितव्या च वैष्णवीति चोदयेत् ॥ १५ ॥

प्रवहः प्रवाहरूपाश्च ॥ १० ॥ अनुक्ताः मंत्रद्वयेन उक्ताश्च आशिषो मे संतु ॥ ११ ॥ शोषोत्सर्गे क्षयरोगोपतापापनये शोषो यक्ष्मणि शोषणे इति मेदिनी क्षयरोगादिनिवृत्तौ देहमोक्षे च कर्मभिः पंचगव्यादिभिः सेविताः सत्यः सरस्वत्यो नद्य इव श्रेयसे संप्रवृत्ताः ॥ १२ ॥ येति गवां स्वस्य चाभेदेन गोदानात् आत्मदानफलं लभ्यमित्यर्थः मनश्च्युताः दातुर्ममत्वाभिमानात् च्युताः मन एव उपपन्नाः मदीयममतास्पदीभूताः संधुक्षध्वं दातारं मां च इष्टैर्भोगैः प्रकाशयध्वं ॥ १३ ॥ एवमिति अयं श्लोको दातृप्रतिगृहीतृभ्यां क्रमेणार्धशः पठनीय इत्यर्थः ॥ १४ ॥ गोप्रदानीतीति अर्थवस्त्रवसुप्रदोऽपि गोप्रदानीति वक्तव्यमिति योजना योगोः प्रतिनिधित्वेन अर्थवस्त्रं सुवर्णं वा प्रयच्छति सोऽपि गोप्रदानी भवतीत्यर्थः अर्थं अर्घ्यं व्यावहारिकं गोमूल्यं वस्त्रमपि आधानप्रकरणे बौधायनेन गोप्रतिनिधित्वेनोक्तं यावतीर्गादद्यात्तावंति वासां सितावदो दानां वा दद्यात् इति सुवर्णं तु गोस्तु मात्रान विद्यत इति श्रुतेरपरिमितं अर्घादिकं यावच्छक्तिदेयं तत्र अर्घ्यगोप्रदाने इमां ऊर्ध्वास्यां पाठांतरे ऊधस्यां तु भ्यंसंप्रददेत्वं गृहाणेति चोदयेत् वस्त्रधेनुं भवितव्येति पाठांतरे नमितव्येति वाव सुधेनुं वैष्णवीति कीर्तयेदित्यर्थः ॥ १५ ॥